

En Sønderho kaper

Af F. S. Grove-Stephensen

Da englænderne i august 1807 bombarderede København og drog af sted med flåden og ødelagde den sidste rundholt på Orlogsværftet, opstod der temmelig spontant et kapervæsen, der kom ind i faste rammer ved kaperreglementet af 14. september 1807.

Den der ville være kaper, måtte henvende sig til stiftsbefalingsmanden og få udstedt et kaperbrev, men først måtte han stille en kaution for, at han ville udøve virksomheden i overensstemmelse med kaperreglementet. 500 rdl. pr. kanon kaperen bar, dog ikke over 5.000 rigsdaler.

Med kaperen og kaperbrevet om bord måtte han opbringe til prisebedømmelse eller undersøgelse alle engelske skibe, og sådanne skibe, der gjorde sig mistænkelige ved ikke at have de normale papirer for et skib, styrede en anden kurs end papirerne viste, var ladet med krigskontrabande, satte sig til modværge eller nærmede sig en eskadre, der blokerede de danske havne eller kyster.

Havde kaperen held til at indbringe en prise, skulle spørgsmålet om opbringelse eller ej straks indbringes for en priseret. I hvert stift blev en sådan nedsat, og for at forhindre unødigt tidsspilde blev det forbudt parterne at møde ved sagfører i priseretten.

Adskillige kaperførere var hjemmehørende i Ribe stift, men at der var nogen af dem, der opererede fra havne i stiftet, synes ikke at være noteret. I alle tilfælde fremgår det ikke af Kay Larsens bog »Danmarks Kapervæsen«, at skipper Gregers Pedersen Carstensen af Sønderho var fører af en kaper, der opererede i Vesterhavet og tilmed til Sønderho indbragte en prise, der den 16. maj 1809 i Ribe dømtes som god prise.

Dommen citeres in extenso, fordi den er meget omhygge-

ligt udformet og indeholder mange af kapervirksomhedens aspekter. Så vidt det kan skønnes formentlig den eneste priiseretsdom afsagt i Ribe.

Udskrift af Ribe stifts Priis- rets protokol for så vidt den afsagte dom, den 16. maj 1809 angår udi sagen imellem kaperkaptajn Gregers Pedersen Carstensen på Sønderhoe og den opbragte skipper Atte Jansen Schattenborg fra Ostfriesland.

Dom: Efter at denne sag i går er blevet behandlet ved priiseretten og dermed søgt at erholde al den oplysning som var muligt, derhos om kaperkaptajnens Competence og derhos om og hvorvidt den opbragte slup kunne være at prisedømmes eller ikke, har man fundet således:

At den opbragte skipper Schattenburg var den 22. april sidst udgående med sin slup og ladning fra Norden i Ostfriesland og destineret til Balstrum sammesteds, men at han den påfølgende 28.nde er blevet anholdt af kaperkaptajn G. P. Carstensen efter gisning 6 a 7 mile N.N.O. fra Helgoland.

Kaperkaptajn G. P. Carstensen har påstået sig slup og ladning tilkjendt som god prise og henstilt om de retten overleverede 21 enkelte og 2 dobbelte preussiske Louisdorer burde tilkjendes ham eller ikke.

Indstævnte, opbragte skipper Atte Jansen Schattenburg forlangede snarest muligt en retfærdig dom.

For denne sidste kunne i blandt andet anføres følgende grunde:

1. at hans ladning indeholdt intet Contrabande.
2. at han er en med Danmark i venskabelig forbindelse stående magts undersåt.
3. at han kommer fra en neutral havn og var destineret til en neutral havn.
4. at dokumenterne nr. 5 og 6 som fandtes i den forseglede pakke i går, godtgjør at ladningen er uddeklareret fra Norden.

5. at han ved tyk vejr og pålands vind var kommet af sin kurs og 7 a 8 sømil ud i søen.

For kaperkaptajnen kan derimod blandt andet siges:

- a. bilagene nr. 5 og 6 i pakken indeholder aldeles intet til fordel for skipperen, de taler om rug og byg, men her nævnes ikke, hvilket fartøj der skulle modtage dette korn, ej heller skipperens navn eller hvorhen.
- b. derfor bliver det rigtigt, hvad skipperen har sagt i forhøret på Sønderhoe og tildels stadfæstet i går, at han aldeles ingen papirer havde.
- c. Her er altså intet søepas, intet adkomst, intet målebrev, ingen folkeliste, ingen toldeklarerings seddel, ingen certeparti, eller connossement, som mere eller mindre kunne dokumentere skipperens udsigende enten om hin ladnings bestemmelse eller hvad landsmand han selv måtte være.
- d. at stedet, hvor skipperen blev anholdt efter gisning 6 à 7 mil N.N.O. fra Helgoland var så aldeles ude af sin kurs bestemmelse som alene skulle være Baltrum, som han selv har opgivet.
- e. i går er det på søkortet befundet, at fra Norden til Baltrum er omtrent 6½ mile og som med hans liden slup rigtigt og bequemest og uden al fare kunne besejles »over Watten« uden at søge den åbne sø.
- f. For retten i går har skipperen tilstået at have af rygget hørt, at engelske krigsskibe låe ved Borkum, og netop er det Borkum, han skulle forbi for at komme i åben sø, uden nogen nødvendighed som her foran under litra e er viist, og hvorved bekræfter skipperen fuldkommen det som hans matros Simon Hendrichsen i forhøret har forklaret, nemlig. For engelske kapere var de ikke bange.
- h. skipperen har sagt i forhøret, at han havde magt til at sælge sin ladning, hvor han ville og best kunne, så at Baltrum var uden betydning.

- h. Det hos ham fundne signetaftryk er et såre svagt bevis for, hvem han er. Denne bevismåde opvækker en ikke ugrundet mistanke om at skipperens hensigter ikke var rene.
- i. hertil kommer endnu, at han har søgt ved penge at løskøbe sig fra kaperen. Sådant en handling gjør ikke den mand, der tror at have en retfærdig sag.
- k. endelig indeholder skipperens udsigende en modsigelse deri, at han siger, at pålandsvind var en medvirkende årsag til, at han måtte søge søen. Vi tror med fuldkommen vished, at det modsatte måtte finde sted.

Når foranførte poster fra a til k på det nøjeste overvejes med hensyn til det kgl. reglement for kaperfarten og priernes lovlige pådømmelse af 14. september 1807 vil slutningen blive, at kaptajnens påstand i bemeldte skib og ladning vil være at følge, men at skipperen bliver tilbagegivet sine Louisdorer.

Og således kjendes og dømmes hermed for ret:

1. At det af kaperkaptajn Gregers Pedersen Carstensen til Sønderhoe havn, den 30 f.m. opbragte båd eller slup, Aurora kaldet med sin ladning tildømmes ham herved som god prise.
2. Denne sags omkostninger som er 11 rdl. udredes af skib og ladning.
3. Skipper Schattenburg bør selv betale sin og sit mandskabs underholdning fra den tid, da til Sønderhoe han er indbragt alt efter billig og lovlige regning.
4. Når 3die post således af skipperen er opfyldt bør kaperkaptajnen Gregers Pedersen Carstensen tilbagelevere ham de her foran berørte 21 enkelte og 2 dobbelte preussiske Louisdorer, som ved denne doms afsigelse vil af retten blive ham overleveret.

Alt foranførte fuldbyrdes under udførlig execution efter loven og anordningen.

Til stadfæstelse under vores hænder og signeter med forsikring, at det behørende stemplede papir virkelig i sagen er forbrugt.

Priseretten for Ribe stift, holden på Ribe Rådstue, den 16. maj 1809.

D. C. Bagge · *J. Lund.*

Uden papirer og i nærheden af det besatte Helgoland var sagen tabt på forhånd, men det er et positivt træk, at de Louisdorer, som ikke har haft noget med skibet og dets virksomhed at gøre, ikke konfiskeres, det viser, at smuglergodset og det til virksomheden som smugler nødvendige, skibet, tildømmes kaperen og ikke andet.

Om kaptajn Schattenburg så har fortjent det er en anden sag. Et år efter optræder han som en papenborg skipper i den københavnske priseret, hvor han blev frifundet.

Foranstående emne er i en lidt anden form tidligere omtalt i F.R.A. bd. VII, s. 61.
(Red.)

Finn Steenstrup Grove-Stephensen 1918, 28. oktober. Cand. jur., fhv. advokatfuldmægtig i Holsted, Åbenrå og Sønderborg. Sdt. Landevej 62, 6400 Sønderborg. Artikler: Ugeskrift for Retsvæsen 1967, Kirketugt ibd. 1963. Den slesvigske Overret 1713-1850. Sønderjydsk månedsskrift: 1964, Alsisk præst som skallesmækker. Forskellige artikler på grundlag af slesvigske konsistorialdomme (det svarede til tamperretsdomme). Nordslesvigske Museer IV: Slavekassen og de slesvigske søfartsforhold.